

Стаття надійшла до редакції 11.05.2017

Перевірено на плагіат 10.10.2017 р.

унікальність – 92.95%

УДК 811.161.2

ДЕМІНУТИВНА ЕНАНТІОСЕМІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Руда Наталя Вікторівна, nataruda@bigmir.net

к. філол. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню явища демінутивної енантіосемії в українській мові. Енантіосемія трактується як універсальна ознака виразників категорії демінутивності в мовах світу, виникнення якої пояснюється, насамперед, особливостями концептуалізації поняття малості на когнітивному рівні носіїв мов. У розвідці досліджено специфіку прояву демінутивної енантіосемії в українській мові, встановлено причини появи протилежних значень в семантичній структурі демінутивів, проаналізовано умови контекстуальної реалізації демінутивної енантіосемії. Основна ідея дослідження полягає в тому, що оскільки демінутиви оцінно-емоційної семантики в українській мові (та й у багатьох інших мовах світу) здатні до вираження як позитивних (нестливість, доброзичливість, ласка, співчуття тощо), так і негативних (зневага, іронія, зверхність, нехтування тощо) конотацій, така семантико-функціональна антонімічність пояснюється, перш за все, особливостями концептуалізації поняття малості на когнітивному рівні носіїв мов: з одного боку, малість свідчить про беззахисність, неагресивність, викликає почуття довіри та доброзичливе ставлення (насамперед, коли це стосується живих істот), а з іншого, малість асоціюється з маловартісністю, неважливістю, що породжує низку негативних оцінок.

Ключові слова: *категорія демінутивності; демінутив; енантіосемія; енантіосемізація; оцінно-емоційне значення.*

ДИМИНУТИВНАЯ ЭНАНТИОСЕМИЯ В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Рудая Н. В., nataruda@bigmir.net

к. филол. наук, асист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

Статья посвящена исследованию явления диминутивной энантисемии в украинском языке. Энантисемия трактуется как универсальный признак выразителей категории диминутивности в языках мира, возникновение которой объясняется, прежде всего, особенностями концептуализации понятия малости на когнитивном уровне носителей языков. В работе исследована специфика проявления диминутивной энантисемии в украинском языке, установлены причины появления

Актуальні проблеми мовознавства

© Руда Н. В., nataruda@bigmir.net

Демінутивна енантіосемія в українській мові (Українською)

противоположных значений в семантической структуре диминутивов, проанализированы условия контекстуальной реализации диминутивной энантиосемии. Основная идея исследования заключается в том, что поскольку диминутивы оценочно-эмоциональной семантики в украинском языке (да и во многих других языках мира) способны к выражению как положительных (ласкательность, доброжелательность, жалость, сочувствие и т.д.), так и отрицательных (ирония, превосходство, пренебрежение и т.д.) коннотаций, подобная семантико-функциональная антонимичность объясняется, в первую очередь, особенностями концептуализации понятия малости на когнитивном уровне носителей языков: с одной стороны, малость свидетельствует о беззащитности, неагрессивности, вызывает чувство доверия и доброжелательное отношение (прежде всего, когда это касается живых существ), а с другой, малость ассоциируется с низкой стоимостью, неважностью, что порождает ряд негативных оценок.

Ключевые слова: категория диминутивности; диминутив; энантиосемия; энантиосемизация; оценочно-эмоциональное значение.

DIMINUTIVE ENANTIOSEMY IN UKRAINIAN LANGUAGE

Ruda N., nataruda@bigmir.net

Ph. D., Assistant Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article investigates the phenomenon of diminutive enantiosemy in Ukrainian language. Enantiosemy as a common feature of diminutiveness representation in the different languages is considered, the emergence of diminutive enantiosemy as a result of axiological specificity of conceptualization of smallness on the cognition of language speakers is explained. The specificity of diminutive enantiosemy manifestation in Ukrainian language is investigated, the causes of opposite meanings emergence in the semantic structure of diminutives are found out, the contextual conditions of diminutive enantiosemy representation are analyzed. The main idea of the research is that since the diminutives of evaluative-emotional semantics in the Ukrainian language (and in many other languages of the world) are capable of expressing both the positive (e.g. tenderness, benevolence, kindness, empathy etc.) and the negative (e.g. disregard, irony, superiority, flout etc.) connotations, this semantic-functional antonymicity can be explained, first of all, by the peculiarities of the conceptualization of smallness on the cognitive level of the native language speakers: on the one hand, smallness testifies about defenselessness, non-aggression, causes a sense of trust and benevolence (first of all, when it relates to living beings), and on the other hand, smallness is associated with small-scale, unimportance and because of that generates a number of negative meanings.

Key words: *category of diminutiveness; diminutive; enantiosemy; enantiosemitization; evaluative and emotional meaning.*

У сучасній лінгвістиці, зокрема семасіології, актуальними є дослідження на матеріалі різних мов явищ системно-структурної організації лексики, зокрема

полісемії, синонімії, антонімії, гіперо-гіпонімії тощо. Енантіосемія – наявність у слова протилежних значень (і.е. внутрішньослівна антонімія) [Селіванова 2006, 32], є однією із найцікавіших лексико-семантичних категорій, проте малодослідженою порівняно з іншими, насамперед через її досі нез'ясовану природу, причини виникнення, етномовну специфіку тощо. Явище мовної енантіосемії вивчали вітчизняні мовознавці Л. Булаховський, М. Донець, В. Іващенко, І. Муромцев, О. Тараненко, Т. Федоренко, В. Червоножка, зарубіжні – Д. Бунчич, Л. Махмутова, Л. Новиков, О. Соколов, М. Шанський, В. Шерцль, Д. Шмельов та ін. [Пономаренко, Ляхова 2014, 28]. В нашій розвідці ми зупинимося на окремому аспекті дослідження енантіосемії, який досі не був об'єктом спеціального вивчення в мовознавчій літературі, – демінутивній енантіосемії. *Мета* розвідки – дослідити демінутивну енантіосемію в українській мові. *Об'єктом* дослідження є демінутиви української мови, семантична структура яких містить антонімічні значення, предметом – особливості прояву демінутивної енантіосемії в українській мові, причини появи протилежних значень в семантичній структурі демінутивів, умови контекстуальної реалізації демінутивної енантіосемії. Відтак, основні завдання розвідки полягають у дослідженні специфіки прояву демінутивної енантіосемії в українській мові, у встановленні причин появи антонімічних значень в семантичній структурі демінутивів, у аналізі умов контекстуальної реалізації демінутивної енантіосемії.

Категорія демінутивності є полісемантичною категорією, яка крім поняття об'єктивної зменшеності може виражати різноманітні оцінно-емоційні та/або експресивні значення. Демінутиви оцінно-емоційної семантики в українській мові здатні до вираження як позитивних (пестливість, доброзичливість, ласка, співчуття тощо), так і негативних (зневага, іронія, зверхність, нехтування тощо) конотацій. Таку семантико-функціональну антонімічність можна пояснити особливостями концептуалізації поняття малості на когнітивному рівні носіїв мов: з одного боку, малість свідчить про беззахисність, неагресивність, викликає почуття довіри та доброзичливе ставлення (насамперед, коли це стосується живих істот), а з іншого, малість асоціюється з маловартісністю, неважливістю, що породжує низку негативних оцінок.

Значна кількість і вітчизняних, і зарубіжних дослідників зауважували про таку універсальну характеристику демінутивів у різних мовах світу, як здатність до вираження як позитивних, так і негативних смислів. Ще К. С. Аксаков писав про те, що „милому властиво бути маленьким ... Ласкаве ставлення передбачає зменшеність предмета, і ось чому для позначення милого, для вираження ласкавості вживається зменшувальне ... Щоб уявити предмети милими, щоб виразити ласкаве ставлення, на них немовби направляється зменшувальне скло, і вони, зменшуючись, стають милими ... Проте відтінки

ставлення до предмета зменшеного різноманітні. Крім милого, об'єкт отримує ознаки нещасного, бідного, що викликає до себе відповідне ставлення мовця" [цит. за Виноградов 1972, 97]. Ф. Г. Горбач крім функцій позначення об'єктивної зменшеності та відтінків емоційного, афективного характеру, які обумовлюються почуттям радості при спогляданні милого, почуттям горя і співчуття при спогляданні нещасного, жалюгідного, почуттям презирства, що викликається чимось недосконалим, відразливим, виділяє у демінутивів функцію відображення естетичного впливу об'єкта на мовця, коли одні емоції можуть бути викликані красою, вишуканістю, благородством, тендітністю, а інші – грубістю тощо [Горбач 1954, 5]. Також і В. В. Виноградов зазначав, що зменшувально-пестливі суфікси служать засобом варіювання мовленнєвої експресії. За їх допомогою виражається іронія, зневага, злість і взагалі вся складна гама емоцій та суб'єктивних оцінок [Виноградов 1972, 113]. Про складну функціональну навантаженість демінутивів пише В. А. Чабаненко, який, досліджуючи експресивні засоби української мови, відзначає, що демінутиви нерідко служать для вираження діаметрально протилежних пестливості відтінків – іронії, зневаги, улесливості, фамільярності, сарказму тощо, але, повсякчас функціонуючи в українському мовленні, часто надають йому особливої теплоти, задушевності, ліричності [Чабаненко 1984, 15]. „Вираження ласкавості в мовах світу, як правило, буває пов'язаним із позначенням малого розміру – навіть якщо це і не семантична універсалія, то, у будь-якому випадку, дуже типове явище, хоча теоретично могло б бути інакше (наприклад, у дітей можливий якраз зворотній зв'язок між розміром і позитивною оцінкою. А Ч. Хоккет вказує, що в мові потаватомі є два типи демінутивів – один із гіпокористичним значенням, інший з пейоративним)”, – писав У. Вайнрайх [Вейнрейх 1970, 176].

В українській мові негативна оцінка часто виражається за допомогою аугментативних утворень, а позитивна – демінутивів [Словотвір сучасної... 1979, 101]. Такий розподіл, як вже було сказано, можна пояснити тим, що нерідко маленькі за розміром/віком істоти та об'єкти викликають у свідомості людини враження про свою безпечність, беззахисність тощо [Taylor 1995, 145]. Проте іноді демінутиви виражають негативну оцінку, що, ймовірно, пов'язується з іншим аспектом поняття малості – недосконалістю, маловартісністю тощо. Отже, поняття малості пов'язує між собою різні, іноді діаметрально протилежні значення, що нерідко призводить до появи конотативної енантіосемії, коли лише контекст здатен встановити специфіку емоційного змісту.

Незважаючи на те, що точно визначити, які емоційні семи (позитивні чи негативні) наявні в семантиці певного демінутива можна лише в контексті, де все залежить від авторської інтерпретації, проте, оскільки в кожному мовному колективі існують свої більш-менш усталені уявлення про характерні риси чи властивості певних істот, об'єктів, явищ, можна припускати існування

відповідної норми у мовному вираженні їх позитивної чи негативної оцінки. Так, в українській мові виокремлюються групи іменників-демінутивів, в семантиці яких узуально закріплене позитивне та негативне оцінно-емоційне і/або експресивне значення. Але, навіть незважаючи на те, що в переважній більшості виділених груп демінутивів яскраво виражена позитивна чи негативна конотативна складова, деякі з них характеризуються очевидною енантіосемічністю, яку, на нашу думку, можна пояснити насамперед соціальною неусталеністю в оцінці об'єкта, позначеного певним демінутивом: е.г. *зятенько* (і пестл., і ірон.), *грошки* (і пестл., і знев., і ірон.), *чоловічок* (і пестл., і знев.), *брехунець* (і пестл., і знев., і ірон.), *п'яничка* (і співч., і знев.).

Крім того, іменники-демінутиви, в семантиці яких узуально закріплене позитивне оцінно-емоційне і/або експресивне значення, можуть зазнавати енантіосемізації у контексті. Випадки контекстуального розширення значення демінутивів викликають явище так званої оцінно-емоційної (часткової) енантіосемії – типологічного різновиду енантіосемії, коли семантика слова під впливом оцінно-емоційно маркованого контексту може розширюватися й змінювати свою оцінку в бік меліоризації чи пейоризації [Пономаренко, Ляхова 2014, 29]. Порівняймо в текстах: 1) *Людські дітоньки вилаялися і відійшли* [Самчук 1991, 166]; 2) *От ім'ячко – Торохтій. Се вам не Олег і не Джек, се Торохтій Макогонович* [Довженко 2008, 347]; 3) *[Жандарм] Нелюди! Поганці!... [Анна] Про кого се ти? [Жандарм] А про кого, як не про твоїх коханих братчиків?...* [Франко 1979, 22]; 4) *Ну й сусідонько файний, смага б ті втяла!* [Коцюбинський 1988, 234]; 5) *А стара пані то з тих дверей зирк, ... та вже така її досада гризе, що вони вкупці, а розлучити несила: боялася й вона унучечки* [Вовчок (Інститутка) 1983, 266]; 6) *Спи, песику. Спи, любенький. Навіки засни, собаченько наш хороший* [Вишня 1984, 234]; 7) *[Анна] Господи, сорочку покривавив! Ну, що се з тобою сталося, Миколо? [Микола] Та то наш вїйтонько, гідний та поважний* [Франко 1979, 15].

Інколи при з'ясуванні характеру оцінки того чи іншого енантіосемічного демінутива допомагають прикметники-конкретизатори. Наприклад: 1) *Вікно відчинено, і за ним видно закурену сажею акаційку, хирлявий газончик...* [Гончар 2005, 223]; 2) *[Маляр] Вона мені зобов'язана, взяв її горобеням задрипаним, вивчив, інститут закінчила, лікар...* [Коломієць 1982, 39]; 3) *І ось давні друзі зібрались, дунули і почали згадувати золоті деньки армійської служби* [Жадан 2008, 81].

Визначальна роль контексту у процесі енантіосемізації демінутивів доводиться випадками, коли одне й те саме слово в різних текстових ситуаціях отримує діаметрально протилежні значення. Порівняймо в текстах: 1) *Таточку! Голубчику, соколику, лебедиду!.. Не погубляйте свого дитяти...* [Квітка-Основ'яненко (Маруся) 1982, 75]; 2) *Вчора одне з ремісничат забралось,*

жовтороте, на танцмайданчик і давай до дівчат в'язнути. Ми з Ганною-мотористкою саме нагодилися: ану, лишень, голубчику, сюди! [Гончар 2005, 292].

Яскравим прикладом демінутивної енантіосемії в українській мові є безеквівалентні демінутиви, утворені від основ негативної семантики (e.g. *воріженьки, недоленька, горенько, безголов'ячко, наругонька*) – адже, з одного боку, демінутивні суфікси надають похідним ліризму та виразних конотацій пестливості, ніжності тощо, яким, з іншого боку, протиставляється негативна семантика основи (e.g. 1) *Найду жінку, почастую, З вороженьків покенкую* [Шевченко (Тарасова ніч) 2001]; 2) *Втоплю своє горе, Втоплю свою недоленьку* [Шевченко (Думка) 2001]; 3) *Не слухала Катерина Ні батька, ні неньки, Полюбила москалика, Як знало серденько* [Шевченко (Катерина) 2001]; 4) *Полилися ріки крові, Пожар загасили. А німчики пожарище Й сирот розділили* [Шевченко (Єретик) 2001]. Є точка зору, що подібна лексика свідчить про певну пасивність світосприйняття українців [Голубовська 2004, 69]. Але, з іншого боку, переконливою є й думка про те, що такі демінутиви використовуються для створення загального емоційно-експресивного фону мовлення, передають настрій мовця, не виражаючи безпосередньо його ставлення до конкретного об'єкта, підпорядковуються стильовій спрямованості тексту. Крім того, як свідчить дослідниця Т. А. Федоренко, з думкою якої ми погоджуємося, одним із важливих факторів виникнення енантіосемії є евфемізація [Федоренко 2010, 66-67], відтак, схилиємося до думки, що подібне творення демінутивів від основ негативної семантики в українській мові є свого роду евфемізацією, „бажанням мовця суб'єктивно пом'якшити тяжкі, неприємні враження від злого в навколишній дійсності, своєрідним табу” [Бублейник 1996, 68], що, можливо, йде ще з тих давніх часів, коли люди намагалися „задобрити” темні сили природи.

Явище демінутивної енантіосемії в українській мові спостерігається не лише у семантиці демінутивних іменників, але й прикметників, де розмежовуються два функціонально різнопланові явища: 1) вираження градації ознаки відповідно до семантики мотивуючої основи; 2) вираження суб'єктивної оцінки, емоційного ставлення мовця до означуваного відповідним прикметником.

Енантіосемія у демінутивізованих прикметників проявляється, по-перше, в тому, що вираження градації вияву ознаки може відбуватися як у напрямку зменшення, так і в напрямку збільшення (напр.: *малий – маленький* (досить малий) – *малесенький* (дуже маленький) – *малюсінький* (дуже-дуже маленький), *гарний – гарненький* (досить гарний) – *гарнюсінький* (дуже-дуже гарний), *темний – темненький* (темнуватий) – *темнесенький* (дуже темний). Порівняймо: 1) *Дівчата теж не шкодували (за бригадиром): байдужсінький був до них* [Гончар 2005, 311]; 2) *Батько-бо його, старий Улас, був собі скупенький, і коли,*

було, *Микита ... стане батька прохати, щоб його вженив, то старий насунить брови, зирне на нього сторч...* [Квітка-Основ'яненко (Конотопська відьма) 1982, 134]; 3) *Зовнішність у неї була найзвичайнісінька, часом навіть неохайна* [Андрухович 2008, 8]. Те саме спостерігається і в групах демінутивізованих прислівників, які виступають експресивними послаблювачами або інтенсифікаторами ознаки за ознакою, яку виражає твірне слово. Наприклад: 1) *Вона й не лаятиме і ні слова й не скаже, а тільки подивиться на нього так пильно, так буцім і жалібно, і сердитенько...*, так хоч би який був, то зараз шапку з голови схопе, поклонивсь звичайненько і ... відійде дальш [Квітка-Основ'яненко (Маруся) 1982, 47]; 2) *В четвер ранесенько, тільки що почало на світ благословлятися, Кайдашиха прокинулася і збудила невістку* [Нечуй-Левицький 1986, 173].

По-друге, контекстуальної енантіосемізації часто зазнають демінутивізовані прикметники, які виражають суб'єктивну оцінку, емоційне ставлення мовця. При визначенні характеру суб'єктивної оцінки в прикметникових демінутивах перш за все слід звертати увагу на значення основи, в якій потенційно закладені можливості щодо відтворення позитивних чи негативних конотацій. Наприклад: 1) *Може б, хоча яка-небудь злиденненька музика розвіяла цю загальну незручність, якусь настроєву неповноту цих ... заручин...* [Гончар 2005, 433]; 2) *Найшлася в Насті дитинка ... таке-то малесеньке, сухесеньке, слабеньке!* [Вовчок (Ледащиця) 1983, 94]; 3) *В окопах молоденькі хлопчачки в постолах. Йдуть в наступ і гукають на допомогу маму* [Самчук 1991, 110]; 4) *І поїхали раденькі, що дурненькі* [Вовчок (Інститутка) 1983, 265]. Але нерідко контекст здатен змінювати на протилежні оцінно-емоційні конотації прикметників-демінутивів, у значенні твірних основ яких яскраво виражена позитивна чи негативна складові семантики. Наприклад: 1) *А деколи, буває, здають нас до цього раю рідні сини, а найчастіше невістки дорогесенькі, щоб із нами клопотів не знати* [Гончар 2005, 511]; 2) *Смішлива була й гордоватенька, а що вже шамкая!* [Вовчок (Інститутка) 1983, 276]; 3) *Навіщо ж ти – аж за вухо, дурненький...*, – видихає Соня і сміється покірно та лагідно [Тютюнник 1982, 13]. *Ні, ні, справжній (професор), видатний, відомий, – гаряче впевняла Тетяна, – такий лисенький, в золотому пенсне...* [Васильченко 1984, 30].

Отже, підсумовуючи сказане вище, можемо зробити такі висновки:

- 1) Енантіосемія є характерною ознакою демінутивів у багатьох мовах світу, зокрема поширеним явищем в українській мові, оскільки на когнітивному рівні носіїв мов поняття малості отримує як позитивні, так і негативні оцінки.
- 2) Основними причинами виникнення демінутивної енантіосемії в українській мові є: аксіологічна амбівалентність поняття малості, контекстуальна пейоризація чи меліоризація значення демінутива, оцінно-емоційна

маркованість контексту, евфемізація, поєднання основи з негативною семантикою демінутивного суфікса, соціальна неусталеність в оцінці об'єкта, позначеного певним демінутивом.

3) В українській мові енантіосемізації можуть зазнавати як демінутивізовані іменники, так і прикметники та прислівники.

4) При демінутивній енантіосемізації, як правило, позитивна семантика змінюється на негативну, значно рідше – навпаки.

5) Демінутивна енантіосемізація є продуктивним способом розвитку лексико-семантичної системи української мови.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні явища демінутивної енантіосемії на матеріалі більшої кількості мов.

Література:

1. Богданова, О. Я. Відтворення у перекладі контекстуально зумовленої енантіосемії / О. Я. Богданова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – Вип. 27. – 2011. – С. 19-25.
2. Бублейник, Л. В. Типологічні співвідношення в лексиці української та російської мов: [навчальний посібник] / Людмила Василівна Бублейник; МОУ Ін-т змісту і методів. – К.: ІЗМН, 1996. – 84 с.
3. Вейнрейх, У. О семантической структуре языка / У. Вейнрейх // Новое в лингвистике. – М.: Изд-во „Прогресс”, 1970. – Вып. V. – С. 163-250.
4. Виноградов, В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове) / Виктор Владимирович Виноградов. – М.: Высшая школа, 1972. – 614 с.
5. Голубовська, І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: [монографія, 2-е вид., випр. і доп.] / Ірина Олександрівна Голубовська – К.: Логос, 2004. – 284 с.
6. Горбач, Ф. Г. Основные средства выражения уменьшительности во французском языке : автореф. дисс. на соиск. науч. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.05 “романские языки” / Ф. Г. Горбач. – К., 1954. – 14 с.
7. Пономаренко, В., Ляхова О. Енантіосемія як наслідок розширення значення похідного слова // Філологічні науки. Мовознавство. – Вип. 2. – 2014. – С. 27-33.
8. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
9. *Словотвір сучасної української літературної мови* / відпов. ред. М. А. Жовтобрюх – К.: Наукова думка., 1979. – 406 с.
10. Федоренко, Т. Джерела енантіосемії в українській мові на загально мовному тлі // Українська мова. – № 2. – 2010. – С. 60-75.
11. Чабаненко, В. А. Основи мовної експресії / Віктор Антонович Чабаненко. – К.: Вища школа, 1984. – 168 с.
12. Taylor, J. R. Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory / John R. Taylor. – Oxford: Clarendon Press, 1995. – 321 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

13. Андрухович, Ю. Чувирла і чудовисько/ Юрій Андрухович // 100 тисяч слів про любов, включаючи вигуки / авт. проекту С. Г. Васильєв, О. А. Коваль; упор. С. Г. Васильєв. – Харків : Фоліо, 2008. – С. 3-16.
14. Васильченко, С. Талант / Степан Васильченко. // Твори: в 3-х тт.– Т. 2: 1909-1932: Оповідання та повісті. – К.: Дніпро, 1974. – С. 7-51.

15. Вишня, О. Бекас / Остап Вишня // Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи / упоряд. і приміт. І. В. Зуби; ред. тому І. О. Дзевєрін. – К. : Наукова думка, 1984 – С. 230-236.
16. Вовчок, М. Інститутка / Марко Вовчок // Оповідання. Казки. Повісті. Роман / упоряд. і приміт. О. О. Білявської; ред. тому Н. Є. Крутікова. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 256-294.
17. Вовчок, М. Ледащиця / Марко Вовчок // Оповідання. Казки. Повісті. Роман / упоряд. і приміт. О. О. Білявської; ред. тому Н. Є. Крутікова. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 85-99.
18. Гончар, О. Собор / Олесь Терентійович Гончар // Твори у 12 тт. – Т. 5: Тронка; Собор / упоряд. та ком. С. А. Гальченка. – К. : Наукова думка, 2005. – 576 с.
19. Довженко, О. Щоденник (1941-1956) / Олександр Довженко // Зачарована Десна. Оповідання. Щоденник (1941-1965). – К. : Дніпро, 2008. – 504 с.
20. Жадан, С. Динамо Харків / Сергій Жадан // 100 тисяч слів про любов, включаючи вигуки / авт. проекту С. Г. Васильєв, О. А. Коваль; упор. С. Г. Васильєв. – Харків : Фоліо, 2008. – С. 74-87.
21. Квітка-Основ'яненко, Г. Конотопська відьма / Григорій Квітка-Основ'яненко // Повісті та оповідання. Драматичні твори / упоряд. і приміт. Н. О. Ішиної; ред. тому О. І. Гончар. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 133-198.
22. Квітка-Основ'яненко, Г. Маруся / Григорій Квітка-Основ'яненко // Повісті та оповідання. Драматичні твори / упоряд. і приміт. Н. О. Ішиної; ред. тому О. І. Гончар. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 45-114.
23. Коломієць, О. Дикий Ангел / Олексій Федотович Коломієць. // Дикий Ангел. Камінь русина. П'єси. – К. : Рад. письменник, 1982. – 142 с.
24. Коцюбинський, М. Тіні забутих предків / Михайло Михайлович Коцюбинський // Твори: В 2 т. / упоряд. і приміт. В. А. Зіпи; ред. тому Н. Л. Калениченко. – Т. 2: Повісті та оповідання (1907 – 1912). Статті та нариси. – К. : Наукова думка, 1988. – С. 205-250.
25. Нечуй-Левицький, І. Кайдашева сім'я / Іван Нечуй-Левицький // Твори в 2-х тт. / упор. та приміт. Н. О. Вишневської; ред. Н. Є. Крутікова. – К. : Наукова думка, 1986. – С. 153-279.
26. Самчук, У. Марія. Хроніка одного життя / Улас Самчук // Марія. Хроніка одного життя: Роман / підгот. тексту і післямова С. П. Пінчука. – К. : Рад. Письменник, 1991. – 190 с.
27. Тютюнник, Г. Зав'язь / Григій Михайлович Тютюнник. // Вибрані твори: Оповідання, повісті / передм. Б. Олійника. – К. : Дніпро, 1981. – С. 11-14.
28. Франко, І. Украдене щастя / Іван Якович Франко. // Зібрання творів у 50-ти тт. / ред. кол. Є. П. Кирилюк (голова) та ін. – Т. 24. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 7-64.
29. Шевченко, Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / Тарас Григорович Шевченко / Редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2001. // <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev1.htm>

References:

1. Bogdanova O. Ja. *Vidtvorennya u perekladi kontekstualno zumovlenoji enantiosemyji* [Translation of contextually conditioned enantiosemy] // *Problemy semantyky slova, rechennya ta tekstu*, №. 27, 2011. P. 19-25. (In Ukr.)
2. Bublejnyk L. V. *Typologichni spivvidnoshennya v leksytsi ukrayinskoji ta rosiyskoji mov: navchalnyj posibnyk* [Typological relationships in the lexicon of Ukrainian and Russian languages]. Kyiv, IZMN, 1996. 84 p. (In Ukr.)
3. Veynreyh U. *O semanticheskoy strukture jazyka* [About a semantic structure of language] // *Novoe v lingvistike*. Moskow, „Progress”, 1970, V. P. 163-250. (In Rus.)
4. Vinogradov V. V. *Russkij jazyk (grammaticheskoe uchenie o slove)* [Russian language (grammatical word doctrine)]. Moskow, Vysshaja shkola, 1972. 614 p. (In Rus.)
5. Golubovska I. O. *Etnichni osoblyvosti movnyh kartyn svitu: monografija* [Ethnic peculiarities of language models of the world]. Kyiv, Logos, 2004. 284 p. (In Ukr.)
6. Gorbach F. G. *Osnovnye sredstva vyrazhenija umenshitel'nosti vo frantsuzskom jazyke* : avtoref. diss. na soisk. nauch. step. kand. filol. nauk : spets. 10.02.05 “romanskije yazyki” [The main features of diminutivity representation in French]. Kyiv, 1954. 14 p. (In Rus.)

Актуальні проблеми мовознавства
© Руда Н. В., nataruda@bigmir.net

Демінутивна енантіосемія в українській мові (Українською)

7. Ponomarenko V., Lyahova O. *Enantiosemyja jak naslidok rozshyrennya znachennya pohidnogo slova* [Enantiosemy as a result of semantical spreading of the word] // *Filologichni nauky. Movoznavstvo*, № 2, 2014. P. 27-33. (In Ukr.)
8. Selivanova O. O. *Suchasna lingvistyka: Terminologichna entsyklopedija* [Modern Linguistics: Encyclopedia of Terminology]. Poltava, Dovkilliya – Kyiv, 2006. 716 p. (In Ukr.)
9. *Slovotvir suchasnoji ukrajinskoji literaturnoji movy* [Word formation in modern Ukrainian language] / vidpov. red. M. A. Zhovtobryuh – Kyiv, Naukova dumka, 1979. 406 p. (In Ukr.)
10. Fedorenko T. *Dzherela enantiosemyji v ukrajinskij movi na zagalnomovnomu tli* [The sources of enantiosemy in Ukrainian in general language background] // *Ukrajinska mova*, № 2., 2010. P. 60-75. (In Ukr.)
11. Chabanenko V. A. *Osnovy movnoji ekspresiji* [The elements of language expression]. Kyiv, Vyscha shkola, 1984. 168 p. (In Ukr.)
12. Taylor J. R. *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory* / John R. Taylor. – Oxford : Clarendon Press, 1995. – 321 p.
13. Andruhovyh Ju. *Chuvyrla i chudovys'ko* [The Chuvyrla and the Monster] // 100 tysyach sliv pro lyubov, vklyuchajuchy vyguky. Harkiv, Folio, 2008. P. 3-16. (In Ukr.)
14. Vasilchenko S. *Talant* [The talent] // *Tvory : v 3-h tt. – T. 2: 1909-1932 : Opovidannya ta povisti*. Kyiv, Dnipro, 1974. P. 7-51. (In Ukr.)
15. Vishnya O. *Bekas* [The Snipe] // *Fejletony. Gumoresky. Usmishky. Schodennykovi zapysy*. Kyiv, Naukova dumka, 1984. P. 230-236. (In Ukr.)
16. Vovchok M. *Institutka* [The Institutesse] // *Opovidannya. Kazky. Povisti. Roman*. Kyiv, Naukova dumka, 1983. P. 256-294. (In Ukr.)
17. Vovchok M. *Ledaschytsya* [The Lazy Girl] // *Opovidannya. Kazky. Povisti. Roman*. Kyiv, Naukova dumka, 1983. P. 85-99. (In Ukr.)
18. Gonchar O. *Sobor* [The Cathedral] // *Tvory u 12 tt. – T. 5: Tronka; Sobor*. Kyiv, Naukova dumka, 2005. 576 p. (In Ukr.)
19. Dovzhenko O. *Schodennik (1941-1956)* [A Diary (1941-1956)] // *Zacharovana Desna. Opovidannya. Schodennyk (1941-1965)*. Kyiv, Dnipro, 2008. 504 p. (In Ukr.)
20. Zhadan S. *Dinamo Harkiv* [Dinamo Harkiv] // 100 tysyach sliv pro lyubov, vklyuchajuchy vyguky. Harkiv, Folio, 2008. P. 74-87. (In Ukr.)
21. Kvitka-Osnovjanenko G. *Konotopska vidma* [The witch of Konotop] // *Povisti ta opovidannya. Dramatychni tvory*. Kyiv, Naukova dumka, 1982. P. 133-198. (In Ukr.)
22. Kvitka-Osnovyanenko G. *Marusya* [Marusya] // *Povisti ta opovidannya. Dramatychni tvory*. Kyiv, Naukova dumka, 1982. P. 45-114. (In Ukr.)
23. Kolomiets O. *Dykyj Angel* [The Wild Angel] // *Dykyj Angel. Kamin' rusina. Pjesy*. Kyiv, Rad. pismennyk, 1982. 142 p. (In Ukr.)
24. Kotsyubynskij M. *Tini zabutyh predkiv* [The shadows of forgotten parents] // *Tvore: V 2 t*. Kyiv, Naukova dumka, 1988. P. 205-250. (In Ukr.)
25. Nechuj-Levytskyj I. *Kajdasheva simja* [The Kaydash Family] // *Tvory v 2-h tt*. Kyiv, Naukova dumka, 1986. P. 153-279. (In Ukr.)
26. Samchuk U. *Mariya. Hronika odnogo zhyttya : Roman* [Maria. The chronicle of one life]. Kyiv, Rad. Pismennyk, 1991. 190 p. (In Ukr.)
27. Tyutyunnyk G. *Zavjaz'* [The Ovary] // *Vybrani tvory: Opovidannya, povisti*. Kyiv, Dnipro, 1981. P. 11-14. (In Ukr.)
28. Franko I. *Ukradene schastya* [The Stolen Happiness] // *Zibrannya tvoriv u 50-ty tt*. Kyiv, Naukova dumka, 1979. P. 7-64. (In Ukr.)
29. Shevchenko T. G. *Povne zibrannya tvoriv: U 12 t*. [Complete collection of writings in 12 tt.] Kyiv, Naukova dumka, 2001: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev1.htm> (In Ukr.)